

Vastzitten zonder straf. Over in verzekeringstellingen en schadevergoedingen op basis van artikel 89 Sv (2018). P. Kruize en P. Gruter (Bureau Ateno, Amsterdam). Politie-wetenschap 105

Onderzoeksvragen

Rond in verzekeringstelling:

1. In welke omvang en bij welke delicten worden aangehouden verdachten in de periode 2010 t/m 2017 in verzekering gesteld?
2. Welke factoren spelen een rol bij het al dan niet in verzekering stellen van aangehouden verdachten?
3. Op welke wijze kan de ontwikkeling van het aantal in verzekering gestelde verdachten in de periode 2010 t/m 2017 worden verklaard?

Over verzoeken tot schadevergoeding:

4. Van welk deel van de in verzekering gestelde verdachten is in de periode 2010 t/m 2017 de zaak afgedaan zonder strafoplegging of maatregel?
5. In welke omvang hebben gewezen verdachten in de periode 2010 t/m 2017 een verzoek tot schadevergoeding in de zin van artikel 89 Sv ingediend?
6. In hoeverre is er een samenhang tussen enerzijds het indienen van een verzoek tot schadevergoeding en anderzijds het type misdrijf, kenmerken van de verdachte en de politie-eenheid waar de in verzekeringstelling heeft plaatsgevonden?
7. Op welke wijze kan de ontwikkeling van het aantal ingediende verzoeken tot schadevergoeding worden verklaard?

Methoden van onderzoek

- literatuurstudie
- analyse van databestanden van de Nationale Politie, de Dienst Justitiële Inrichtingen en de Raad voor de Rechtspraak met gekoppelde gegevens van het Openbaar Ministerie
- analyse van politiedossiers door een aselechte steekproef van 700 dossiers
- waarbij wel en 670 dossiers waarbij geen sprake is geweest van in verzekeringstelling maar waarvoor dit wel zou zijn toegestaan gezien de aard van het delict.
- 16 interviews met deskundigen: 10 politiefunctionarissen, 4 Officieren van Justitie en 2 advocaten

Samenvatting

Dit onderzoek draait met name om een kwantitatieve analyse van het stijgend aantal verzoeken tot schadevergoeding op basis van artikel 89 Sv. Aan de hand van dit artikel kunnen personen die in voorarrest hebben gezeten, zonder dat zij zijn veroordeeld tot een straf of maatregel, een verzoek indienen tot schadevergoeding. Het onderzoek richt zich op twee onderwerpen: in verzekeringstellingen en ingediende verzoeken tot schadevergoeding. Het betreft de periode 2010-2017.

De resultaten van de kwantitatieve analyse zijn gebaseerd op een uitgebreide zoektocht in de bestanden van politie, justitie en rechtbank. Voor de duiding van de resultaten is tevens een kwalitatief deel opgenomen.

Naar verhouding worden er in de periode 2010-2017 steeds meer verdachten in verzekering gesteld. In 2017 is er sprake van een forse trendbreuk, namelijk een sterke daling van het aantal in verzekeringstellingen (18 procent).

Uit de analyse blijkt, zoals verwacht, dat de aard van het misdrijf waar de persoon in kwestie van wordt verdacht een belangrijke factor vormt voor de beslissing tot in verzekeringstelling.

De wens van de verdachte om een advocaat bij het eerste verhoor aanwezig te hebben, maakt paradoxaal genoeg de kans op verzekeringstelling groter. Dit hangt enerzijds samen met de zwaarte van het feit (bij zware feiten moet de verdachte een advocaat consulteren) en anderzijds neemt de omstandigheid dat de advocaat ter plaatse moet komen en vooraf met zijn cliënt moet overleggen tijd in beslag. Daarmee neemt het risico toe dat het initiële opsporingsonderzoek meer tijd vergt dan is bemeaten voor de ophoudfase.

De factor tijd is tevens van toepassing op het uitlezen van digitale gegevensdragers en het ophalen en uitkijken van camerabeelden. Ten slotte heeft de invoering van de ZSM-werkwijze vertragend gewerkt op de daling van het aantal verzekeringstellingen.

In 2017 zijn er voor het eerst sinds jaren minder verzoeken tot schadevergoeding ingediend (6.631) dan het voorgaande jaar. Dit heeft te maken met de verruiming van de ophoudfase van 6 naar 9 uur. Men heeft dus simpelweg meer tijd.

Gewezen verdachten van geweldsmisdrijven dienen minder vaak een verzoek tot schadevergoeding in, gewezen verdachten van vernieling juist vaker. Hiervoor is nog geen goede verklaring gevonden.

Het merendeel van de ingediende verzoeken, ruim 90 procent, wordt gehonoreerd. Het gemiddelde schadebedrag ligt in de periode 1990 t/m 2013 tussen de twee- en drieduizend euro, met af en toe een piek naar boven. In 2014 duikt het gemiddelde bedrag voor het eerst onder de tweeduizend euro en neemt verder af in 2015 en 2016 tot 1.266 euro. Dit wordt veroorzaakt door een toename van het aantal zaken met een minimale schadevergoeding (alleen verzekeringstelling).

Het rapport sluit af met een aantal aanbevelingen, waaronder het afschaffen van de verplichting dat advocaten de gewezen verdachte wijzen op de mogelijkheden tot schadevergoeding. Aanbevolen wordt in plaats daarvan in de sepotbrief de verdachte in kennis te stellen van de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen.